

88924

סטנוגרמה

✓

פרוטוקול

ישיבת הועדה להתיישבות
ג' באייר תשל"ב - 17.4.72

סודי

עותק מס' 1 מתוך 2

30 דפים

נכחו השרים: י. גלילי - יו"ר, ח. גבתי, מ. חזני, נ. פלד.

נעדרו השרים: מ. דיין, פ. ספיר, מ. קול (בחו"ל), ז. שרף.

נכחו חברי הנהלת הסוכנות היהודית: ר. וייץ, ל. א. פינקוס, י. צור, מ. קרונה
ע. שפירא.

נעדרו חברי הנהלת הסוכנות היהודית: א. ל. דולצין, א. שנקר.

משתתפים נוספים:

מטעם הממשלה:	א. אבן	שר החוץ
	י. שערי	סגן שר התיירות
	ש. אבני	משרד השיכון
	י. אלוני	מינהל מקרקעי ישראל
	י. ארקין	משרד האוצר
	תא"ל ש. גזית	משרד הבטחון
	מ. היים	משרד החוץ
	י. יהלום	משרד הבטחון
	א. שילה	משרד החקלאות
	י. שגיא	לשכת שר י. גלילי

מטעם הסוכנות היהודית:
י. איגס, י. אדמוני, מ. שמיר.

א. לישנסקי-מזכיר הועדה

הח/6 הקמת כפר חסמות בחבל אשכול עם' 12-2
הח/7 הקציב ההתנחלויות לשנת 72/73 עם' 12-30

סדר היום:

רשמה : ת. כ.

השר י. גלילי יו"ר

הישיבה הזו נועדה להמשיך הדיון בנושא התקציב

לשנים 72/73. אולם מאחר ואיננו מביאים

שום הצעות חדשות להחלטה, ואי אפשר בלי אנפורמציה כלשהי, הרי הוסכם עם שר החקלאות ועם אנשי המחלקה להתיישובות, כי יובא לידיעה ולאשור הועדה הרעיון בדבר הקמת כפר בתי זכוכית בחבל אשכול. יקדים בענין זה שר החקלאות, ואחר כך יוצג הנושא ע"י מחלקת ההתיישובות.

בשר ח. גבתי:

המחלקה להתיישובות יצמה את הרעיון להקמת

ישוב שיהיה מבוסס על גידולים אינטנסיביים מאד

בבתי זכוכית. מדובר על גידולי עגבניות לייצוא, וזה מבוסס על נסיון בהיקף קטן שנעשה בשנים האחרונות על-ידי יהודי מניו-זילנד בחבל הבשור, שהראה מה אפשר לעשות. על יסוד הנסיון הזה לא הייתי מחליט דווקא, כי אפשר ללכת לגידולי עגבניות בבתי זכוכית. שמוש בבתי זכוכית אינו מחייב דווקא גידולי עגבניות, אלא זוהי שיטה של גידולים. אפשר לגדל עגבניות, פרחים וכל מיני דברים אחרים.

מדובר על גרעין התיישובותי ההולך ומתארגן

בניו-זילנד, אוסטרליה ובארה"ב. כאשר הובא לפני הענין בראשיתו, הצעתי שנציגים של הגרעין יבואו לארץ, יראו את המקום, יכירו את התנאים, ורק אחר-כך יחליטו. ביקרו כאן ארבעה אנשים, שניים מניו-זילנד ושניים מארה"ב, והם ראו את הארץ ואת המקום בו אמור לקום הכפר, ולמדו את התנאים. גם אני נפגשתי איתם והתרשמתי מהאנשים. אלה אינם חקלאים, אלא אנשי מקצועות חופשיים, אשר בעצם מחפשים משהו שונה ממה שהם עושים היום, והם מאמינים שבשיטה הזו, כלומר במשק אינטנסיבי מאד ומתוחכם מאד, הם יוכלו להתקיים וגם לתרום לפתוח הענף הזה בארץ. ישנם ביניהם מהנדסים ובעלי מקצוע אחרים, והם סבורים שהם מסוגלים לעשות זאת. סיכמנו כי המחלקה להתיישובות תתחיל בהכנות, ואילו הם יעלו ארצה בהדרגה, ועד שהכפר יקום, יוכלו להתרכז במקום ולהתחיל בעבודה. אני רואה בכך נסיון מענין,

לא רק מבחינה חקלאית, אלא גם מבחינת הספוט של האנשים שרוצים לבצע את הנסיון, ואם נצליח להתגבר על כל הקשיים הקיימים תמיד בהקמת מפעל כזה, יש בכך פתח לאיזה שביל נוסף, גם בעליה וגם בניהולו בארץ.

השר י. גלילי היו"ר:

אולי תפסוק הלכה: האם זהו כפר חממות או כפר של בתי זכוכית?

השר ח. גלילי:

לדעת מומחים, יש באזור זה יתרון אקלימי לגידול בחממות.

מר ר. וייץ:

אין לי הרבה מה להוסיף על מה ששר החקלאות אמר. אני מצטרף לדעתו שאם נפעל כהלכה בבצוע הנסיון, הוא יפתח פתח חדש לקליטה ולישוב אזורים בארץ. הערה אופרטיבית העשויה או עלולה לקבוע את גורל הענין: יש לנסיון זה את כל הגורמים האובייקטיביים להצלחה, אך הוא מצריך בצוע מדויק ומדוקדק, גם בארגון המתישבים מצד אחד, וגם בהקמת הכפר מצד שני. אני מקווה שלאחר אשור התכנית, ובעזרת כל המשרדים הנוגעים בדבר, נצליח במשימה וזה יהיה אריח חדש בחקלאות בארץ. אני מציע לקרוא לכפר בכל זאת כפר חממות. לכפר בתי זכוכית יש אסוציאציה זכוכיתית.

מר י. אדמוני:

הבעיה הסמנטית תיפתר ללא קושי. לא יקראו לכפר בשם כפר חממות, ולא בשם כפר בתי זכוכית.

מקומו של הכפר יהיה בגוש הישובים שיש לנו באזור הבשור, בצמוד לעמי-עוז, יש, מבטחים ותלמי-אליהו. היות ומדובר בבתי זכוכית או בחממות, וברצון לא להגיע לחמום, אנו עורכים בדיקות מיקרו-אקלימיות

מר י. אדמוני

באזור, ולכן טרם קבענו את המקום המדויק בו יקום הכפר. אנו רוצים למקם אותו במקום המתאים ביותר, ויש הבדלים מיקרו-אקלימיים בין מקום למקום, אפילו באותו אזור. המגמה הכללית היא להקים את הכפר ורומית לתלמי אליהו, בגוש הישובים שהזכרתי. אנו מדברים על מושב במלוא מובן המילה, של 60-80 משפחות. מוסכם בינינו לבין שר החקלאות שלפני שנקימו יובאו כל הפרטים הקשורים בכך לאזור מינהלת התכנון החקלאי והכלכלי.

האם יהיה זה תכנון מודרני, על יסוד עבודה ערבית זולה?

השר י. גלילי:

זוהי אחת הבעיות העיקריות. פה יכולים להיות

מר י. אדמוני:

שני דברים: יכול להיות שבשנה הזו נתגבר על כל משק באזור הוא של

חלק מהבעיות הקונבנציונליות באזור זה. 40% דונם של גידולים

עם מכסת מים מסוימת, דבר המזמין עבודה ערבית גדולה. אך כאן מדובר על

2 דונם למשק, תוך הקצאת מים בהתאם. הנכון הוא שבחממה יש עונות שיא

של קטיף. יכול להיות שדרך החממות תקל עלינו במקצת את בעיית העבודה

השכירה שפסטה בהיקף גדול בישובים האחרים בסביבה. אנו עובדים הרבה על

בעיית העבודה השכירה במושב שדות, וגם שם הועלה הרצון ללכת בדרך של חממות,

כדי להתגבר על בעיית העבודה השכירה והגידולים על שטח גדול. תוך תכנון

נכון של המושב הזה, ניתן יהיה להפחית את ממדי הבעיה עד למינימום. יכול

להיות וכו' על השאלה, אם כל יחידת משק תקבל שניים או שלושה דונם. בעיית

העבודה השכירה צריכה לשמש גורם מפתח בהחלטתנו, לאיזה סדר גודל נלך.

זהו מושב לכל דבר, הצריך להשתלב במערך

האזרחי שהקמנו לישובים בסביבה, ללא צורך בהתקנת שירותים מיוחדים.

מר י. אדמוני

גם השירותים היצרניים וגם השירותים הצרכניים, כבר קיימים במקום. ישנו בית אריזה וישנו בית-עם. ישנו כביש המחבר בין ישובי האזור. למרות שיהיה למושב זה אופי מיוחד, של ישוב עולים אנגלו-סכסי, הוא לא ישמור על ייחודו, משום שיהיה בתוך חבורה של ישובים אחרים. בישע, מרבית התושבים הם ישראלים. בתלמי-אליהו, רוב התושבים הם יהודים יוצאי צרפת, במכסחים ובעמי-עוז, עולים יוצאי כורדיסטן ובאוהד - דור שני של מתיישבים בנגב. כלומר, המסגרת באזור תהיה בין עדתית.

לוח הזמנים הקשור באשור תכנית המשק ע"י מינהל

התכנון, ואחר-כך אשור תכנית ההקצאה לבניה אמשרד הקליטה עד כמה שאני מבין מוכן לתת להן את האמצעים, כי המושב מיועד לקליטה, - הוא כזה שעד יללי שנה זו תובא לאשור הקמתו של הישוב במינהל התכנון החקלאי, ועד אוגוסט תובאנה לשפוט תכניות המתאר. בינואר '73 מדובר על בצוע התכנון המפורט ועבודות התשתית. באפריל '73 גמר הבצוע. מדובר על שלוש יחידות בשלב ראשון.

מהו החומר האנושי שם?

השר י. גלילי היו"ר:

מר י. אדמוני: חלק מהמתיישבים כבר עלו ארצה. בודדים

מהם יכנסו לבתים בתלמי-אליהו ויקבלו שם הכשרה.

עם חלק מהאנשים יש לנו קשרים באוסטרליה, בניו-זלנד ובארה"ב. הם יעלו ברגע שנסיים את הבניה, או קודם לכן. לא נאשר לכאן עליה, אלא של משפחות.

כמה תעלה כאן יחידת משק, בהשוואה ליחידה

מר ל.א. פינקוס:

קונבנציונלית?

מר י. אדמוני:

אנו סבורים שלא תעלה יותר. כיום, ההשקעה המיידית

ב-2 דונם חממות בל^א מחוממות, היא 100 אלף ל"י.

לא נקנה ציוד רב, המוסדות לטפול בתוצרת כבר קיימים, לכן לא נראה לי שטביחת ההשקעה תהיה חריגה גדולה.

השר מ. חזני:

אני רוצה להרהר בקול: אם העני^לן יצליח, מטעמים

כלכליים, אקלימיים, אגרו-טכניים או אחרים, הרי

אין מקום באזור זה להקמתו של ישוב נוסף. לכן, האם אין מקום לחשוב על שנת הרצה למושב, לפני שמתחילים בבניית מגורים עבור המתליישים. רק לאחר ששנת ההרצה תעבור בהצלחה, תיבנינה באזור יחידות דיור. כל זאת כמובן, אם אין מקום למושב קונבנציונלי נוסף. אם יש מקום למושב נוסף, אפשר להסתכן. בכל אופן, הייתי רואה צורך לשקול נקודה זו.

מר ר. וייץ:

אני חייב להדגיש כי כל המושבים באזור, גם הקונבנ-

ציונליים וגם אלה מהספוס החדש, עומדים בעקדם על

ייצוא שלא בעונה, של גידולי שדה או מטעים. אנו מתחילים לגדל שם מטעים של מנגו ופירות אחרים. טביחת השוק, איני רוצה לחזור על דברים שנאמרו, כי הגידולים האלה עולים יפה, וקצב גידולם עולה על זה של ההדרים. גם טביחת השוק באירופה, יש מקום להגדלת שטח הגידולים האלה.

נשאלה כאן השאלה, לאיזה סוג של מושבים יש

היום סכויי הצלחה טובים יותר, למושבים הקונבנציונליים או למושבים הבלתי קונבנציונליים. אני חייב לומר כי אני דואג יותר לעתידם של המושבים הקונבנציונליים. אני חושב שהכוון יהיה של הליכה לקראת תנאים מלאכותיים לגידולים, אם בבתי זכוכית ואם בבתי פלסטיק. אם נביא בחשבון את בעיית העבודה הערבית, שהיא סרטן העלול ל^אכול בנו בכל פה, - זהו אחד

הגורמים המביאים אותי לתקוף את המבנה של המושבים הקונבנציונליים. העתיד הוא למבנים מן הסוג המוצע כאן. אני חושב שאנשים העוסקים בתכנון האזנר צריכים להביא בחשבון מה יהיה על המושבים הקונבנציונליים, המבוססים על יחידת משק של 40 דונם והמספקים תנאים לגידולים חצי אינטנסיביים, בעוד שבעתיד תהיה המגמה לקראת גידולים אולטרה אינטנסיביים.

כדי להניח את דעתו של השר חזני, אני רוצה לומר: סביב המושב הזה ישנה אדמה הניתנת לעבודה. הבעיה תהיה של אספקת מים. הסכון שאנו מקבלים על עצמנו כאשר אנו מחליטים על גידולי חממה, נעוץ בהבדל שבין מכסת המים למושב קונבנציונלי למושב מסוג זה, וזהו פרט מישני ביותר. זה אינו סיכון שצריך להביא בחשבון. כאשר מדובר במושב קונבנציונלי, ישנם שני אלמנטים יסודיים: קרקע - 40 דונם ומים - 25 קוב ליחידה. המושב שאנו מקימים כאן, יהיו לו 3-4 דונם ליחידה, אולי עוד חמישה דונם מטע. כלומר, גודל יחידת משק יהיה בסביבות 10 דונם בקושי, והוא יצרוך 5-10 אלפים קוב מים, כלומר החלק החמישי מה שצורך משק קונבנציונלי. משק כזה למשק קונבנציונלי ניתן בכל עת, כי קרקע אינה חסרה. הבעיה תהיה של הקצאת מים והובלתם. מדובר על הקצאת מים מתוך הרזרבה הארצית.

הם מוכנים להיות מושבניקים "נקיים", בלי עבודה ערבית ו-40 דונם משק.

השר מ. חזני:

אני מקווה כי גם המושבים שלנו יעברו ללא

מר ר. וייץ:

עבודה ערבית. שתיים מהמשפחות האלה, המתכוונות

לגור במושב החדש, גרות היום בתלמי-אליהו. הקמנו עבורן שני דונם של חממות. את הנסיון הזה התחיל ניו-זלנדי בשם פרץ, לפני שלוש שנים, וגידוליו

מבינים זו השנה השלישית. השאלה של גידולי חממות אינה נוגעת רק לקבוצת המתיישבים הזו, אלא לכוון הכללי, וכאן אני מודיע כי אנו הולכים בכוון הפוך לזה שחזני הצביע עליו.

השר ח. גבתי:

איני רוצה להכנס לפרוגנוזות על-כך שהכפר הקובנציונלי נמצא בתהליך של נסיגה, ואנו הולכים לכוון של אינטנסיפיקציה. לדעתי אין צורך בכך. הסכון שאנו לוקחים על עצמנו בהחלטה להקים כפר של חממות, אינו גדול. אמרתי כי יבנו חממות, ויגדלו בהן עגבניות או ורדים או משהו אחר. ישנם כפרים לא מעטים שיש בהם 30-40 דונם [REDACTED] משק, ובכל זאת הקימו חממות, וחלק ניכר מהמתיישבים בהם מתפרנסים מהחממות. במושב שחר התחילו עם 2 דונם של חממות, והיום יש כבר 80 דונם, ו-40 מתוך 60 המשפחות מתפרנסות על-כך.

הענין כולו אינו פשוט. אשר לחששותיו של חזני, אם יתברר שכל זה אינו הולך, לא נפתור את הבעיה עם 40 דונם ומים. הם לא יהיו מוכנים לשבת שם. לכן אין זה ענין לבסיון של שנה אחת או של הרצת האנשים. במל מקום שלוקחים אנשים חדשים, זה יכול לקרות. איני רואה בכך סכון יותר גדול מאשר כאשר הפנינו עולים מצרפת לתלמי אליהו או לרמת מאיר. גם כאשר מקימים מושב חדש ברמת-הגולן, קיים אלמנט של סכון. באל-על, לאחר שנה התרוקן המושב.

אני בעד זה שניקה את הסכון. מה שאנו מציעים שם

זוהי שיטה שהוכיחה עצמה במקומות שונים. היא מתאימה ליהודים אלה, אז זה יכול להיות שדוך שיצליח, בעיה של קרקע אינה קיימת שם. קיימת בעיה

השר ח. גבתי

של מים, ובמקרה הקיצוני ביותר, כאשר זו תהיה הבעיה היחידה, נעבירם לגידולים אחרים שצריך להוסיף עבורם מים. לכן אני מציע שנאשר את התכנית הזו.

מר י. צור: האם זהו שלב חדש של התפתחות, או שזה ענין חדש לגמרי?

האם התכנית הזו מתאימה באופן מיוחד לחבל ארץ זה, או דאם פרוש הדבר שאם זה יצליח כאן, אפשר יהיה להעביר את הנסיון למקומות אחרים?

האם הובאה בחשבון גם בעיית הסרנספורט והייצוא של התוצרת ממקום זה, והאם מבחינה זו דווקא המקום הזה הוא המתאים ביותר?

מר י. אדמוני: לשאלתו הראשונה של מר צור: אין זה שלב חדש של התפתחות טכנולוגית. להפך, אולי יש כאן נסיגה לשמוש במבני זכויות במקום במבני פלסטיק. הגענו למסקנה שהצפוי הקונבנציונלי של זכויות הוא היעיל ביותר. זוהי זכויות ממש, ואין פה ענין של פלסטיק. החזרה לזכויות מתבססת על נסיוננו באזור.

באופן כללי, הידע קיים, והלכנו לשם כי אנו חושבים שהמקום הוא המתאים ביותר. מה שחפשנו זהו אזור שיש בו קרינה ואין בו עננות. מספר ימי השמש והאור במקום זה גדול מאשר במקומות אחרים. בחוף האזור עצמו, אנו מחפשים את המיקרו אקלים.

פרט לשרם-א-שי"ח, זהו האזור הכי טוב.

מר ר. וייץ:

בעית המשלוח היא בעיה, אך לא בעית מפתח

מר י. אדמוני:

שאי אפשר להתגבר עליה. כל התוצרת מאזור

זה עוברת ללוד. קיימת השאלה, האם המיון ייעשה בלוד, או שהתוצרת

תצא ממזיינת מהאזור, אך זו אינה בעיה מיוחדת.

אני נוטה לקבל את התכנית הזו, אך אני

מר י. שערי:

רוצה לשאול: לפי כל מה שנעשה עד כה בשטח

זה, עומד לא הגענו לוודאות שכאן זה יצליח. מדוע לא לערוך עוד נסיונות,

ורק בעוד שנה-שנתיים לקבוע את הדברים בוודאות? האם יש דחיפות מיוחדת

לעשות זאת דווקא עתה?

ישנה דחיפות מבחינת החומר האנושי. הנסיון

מר ר. וייץ:

החל כאשר משרד החקלאות ומחלקת ההתיישבות

הגישו עזרה ליהודי ניו-זלנד בשם פרץ, והוא הקים חממות לגידול

עגבניות לייצוא. הוא הוכיח לכל המומחים את האפשרויות הטמונות בגידולים

מסוג זה. לאחר שנתיים של נסיונות, שלחנו אותו יחד עם איש המחלקה

להתיישבות, מר רוזמן, כדי להפגש עם הקרעין שהתלכד בניו-זלנד ובארה"ב,

וכך קרה שהקבוצה הזו התגבשה. העמדנו אותם בנסיון, הבאנו אותם לכאן

והראנו להם את המקום. היו כאן שני נציגים מניו-זלנד ושני נציגים

מארה"ב, ואלה קשורים בדבר. כאן קיימת אחידות דעה בין [REDACTED] שר החקלאות

לבין ראש המחלקה להתיישבות, כי העניין בשל לבצוע.

למבחן עומדים כאן שני דברים: הייצור והשווק.

השר ח. גבתי:

לייצור,

באשר [REDACTED] האיש שהחל בכך הוא בעל מקצוע

נדיר, והוא מצליח. השאלה היא האם גם האחרים יצליחו כמוהו. אך על-כך איש לא יוכל לענות.

גם לאחר שנה לא נדע זאת.

מר ל.א. פינקוס:

הוא שולח לאנגליה כמה טונות עגבניות. מה

השר ח. גבתי:

יקרה באנגליה כאשר ישלחו כמה מאות טונות

עגבניות, זאת איננו יודעים. זוהי תוצרת יקרה מאד, והחוק שמסוגל לקנותה הוא די מצומצם. אלה דברים שגם אם תדחה לשנה הבאה, לא תדע עליהם הרבה יותר מאשר היום. תמיד קיים אלמנט הסיכון.

הסתום עולה על הידוע, ונכון שישנן מספר

מר א. שילה:

טכנות שלפחות מאחת מהן נשתדל להמנע: מבסים

לחפש עתה ישוב בעל אופי החורג מהקונבנציה, ותוך כדי דבורים על-כך אנו מכניסים את כל הסכמות הידועות לנו בארץ. כאשר מדובר בבתי זכוכית, אין בדרך כלל הרבה מה לעשות. מדובר כאן על חקלאות מבוקרת, על שטח קטן וכמות מים מצומצמת, כשכל אלה מותאמים לכח אדם שעד כה לא עבדנו איתו, אף איננו יודעים אם זוהי בדיוק החקלאות שצריכה להיות, והאם לאחר שהאנשים יבואו לכאן הם לא ישתנו. לכן, השאלה שעורר חזני, תהיה קיימת גם בעוד שנה. אנו יכולים לומר כי בתכנון, ניצור לעצמנו דגם גמיש במידה מכסיפולית, אנו יכולים לומר שנסתכן עד למינימום, כדי לא להקים כאן מצבה של ישוב. מכסימום גמישות, הן מבחינת התכנון עצמו. פרוש הדבר שצריך באמת להביא בחשבון תוספת קרקע ומים, במידה שהנסיון לא יצליח. לא כל מי שנכנס לדגם הזה, ימשיך בו. מה שקרה כבר במקומות אחרים הוא, שהישוב מתפלג מבחינת אופיו ומבחינת רצונותיהם של האנשים.

כיום אנו עוסקים בעוד נוסא הקשור במים,

באזור פיתחת רפיח. הנושא הזה פלוס הקמת כפר החממות, ידרשו מאתנו
2 מליון קוב מים, שאחרת היו מופנים לפיתחת רפיח.

בטרם נעבור לדיון שהפסקנו בפעם שעברה,

השר י.גלילי:

אני רוצה לקדם בברכה את שר החוץ, שישתתף

איתנו בעבודתנו, ואנו שמחים על-כך.

מ ח ל י ט י ם:

הועדה רוצה לפניה את תכניתה של מחלקת ההתיישבות
של הסוכנות היהודית, להקים כפר חממות בחבל
אשכול.

הח/7. תקציב ההתנחלויות לשנים 1972/73.

אסקור את התכניות לרצועת עזה, צפון סיני

מר י.אדמוני:

ומפרץ אילת. לגבי רצועת עזה עצמה, אלך

מצפון לדרום. אחזר את המצב בכל אחד מהישובים ומהן התכניות שלנו.

אני מקווה שלא תדבר על תכניות שאינן, כי

השר י.גלילי היו"ר:

בתפרסמו בעת האחרונה תכניות שלא הוחלט

עליהן ואשר לא פורסמו.

תסכים איתי ששום דבר לא פורסם בשמנו.

מר י.אדמוני:

נח"ל נצרים - אבו מדין: לפי החלטתנו,

זהו מצפה, ועדיין לא ישוב. בעוד כארבעה חודשים בפעיל את הפעילות החקלאית הראשונה. סייאן בצוע קדוח מים, אך טרם בצענו את שאיבת הנסיון. נראה לנו שיש שם כמויות מים יותר גדולות מאשר חשבנו, ואנו סבורים כי המים באים מאמפליפר חדש. אנו צריכים לברר אם זהו אמפליפר חדש, וכמה מים נוכל לשאוב. זה יתן לנו בסיס להחלטה לגבי עתידו, כלומר הפיכתו של המקום לישוב. במידה והמקום יהפוך לישוב, קיימת החלטה בנוגע לקרקע ומים עבורו, ואת הנתונים האלה צריך יהיה להביא בחשבון כאשר נדון בכך. במקביל לקדוח הראשון שהסתיים, עובדים באתור הקרקע והמים בתחומי מדינת ישראל.

גם הישוב הזה יוקם בתחומי מדינת ישראל.

השר מ. חזני:

אני חוזר בי: בתחומי הקו הירוק.

מר י. אדמוני:

נח"ל כפר-דרום מתבסס על קדוח בתוך משבצת

הקרקע של הישוב, שהיא מצומצמת. הנסיונות החקלאיים פחות או יותר מניחים את הדעת. גם כאן משתדלים להשלים את משבצת הקרקע בתחומי הקו הירוק. אנו מנהלים מ"מ על שנויים תנועתיים בהשגת ייכות הישובים האלה. מדובר על כך שבנח"ל כפר דרום יהיה של התאחדות הקבוצות והקבוצים, כמו נח"ל חן-יונס, שמתכוונים לקרוא לו מורג. שני הישובים יתבססו על קרקע ומים בתחומי הרצועה, ובעיקר על מכסות מים של חשבונות ייצור ופתוח בנגב המערבי. במידה ויוחלט על הפיכת אבו מדין לישוב, הקבוצה הדתי יקבל אותו, כאשר המים יסופקו לו מאזור זוהר-צאליים. זוהי ההצעה התנועתית אשר עומדת על הפרק. במידה שנבצע זאת, מערכת המים תתוגבר.

אין כאן ענין של פתרון כפוי, אני מקווה.

השר מ. חזני:

יש לכך הסכמה של כל הצדדים.

מר י. אדמוני:

מושב שדות עבר את הנסיון בהצלחה, מבחינה

חברתית, אך מבחינת העבודה הערבית, אפשר לקרוא לכך אי הצלחה. נשתדל במידת הניתן להפחית את כמות העבודה הערבית, ולו גם ע"י אינטנסיפיקציה של הענפים החקלאיים. הישוב עבר את הנסיון עם 30 מתיישבים, כאשר 14 נוספים נמצאים בתהליך של כניסה - 7 נכנסו ו-7 יכנסו בזמן הקרוב. לקראת העונה הבאה, כל חמישים היחידות תהיינה מאוכלוסות ופעילות. החומר האנושי: בדרך כלל בני הארץ, משפחות צעירות, עד גיל 30, כאשר לכל משפחה יש מספר ילדים.

אחוז גבוה מביניהם, הם בני מושבים וקבוצים.

השר י. גלילי היו"ר:

פיתחת רפיח ב': פעולת הכשרת הקרקע ע"פ

מר י. אדמוני:

הקרן-הקיימת היא יפה מאד והרבה יותר זולה

מאשר במושב הראשון. לפי התכנית שלנו, המתיישבים הראשונים יכנסו ל-16 היחידות הראשונות בינואר-פברואר בשנה הבאה, ולקראת החורף הבא הישוב יהיה מאוכלס. המרחק בין שני הישובים הנקראים פיתחת רפיח, הוא כקילומטר. ישנם דיונים בקשר להקמת מרכז הגוש, האם להקימו בצמוד לאחד הישובים, או בנפרד.

מושב דיקלה אוזרח ע"י תנועת החרות,

ויש בו היום כ-50 מתיישבים. בהאחזיות הנח"ל באזור יושבים כמאה חיילים.

בדיקלה יש 32 חברים ו-20 יתווספו לאחר שירותם הצבאי. כלומר, מבחינת

הגבוש החברתי, עדיין יש בעיות.

אשר לפתוח המשקי: אנו ממשיכים בפתוח שטחי

שלחין לאורך החוף ובמסגרת סגירת השטחים באזור. למעשה הושלמה משבצת הישוב. מקורות ביצעה שני קידוחים שטחיים, כחלק ממערכת הקדוחים באזור הצריכים לתת עד 4 מליון קוב מים, לפי ההערכות האחרונות של תה"ל. שני הקדוחים האלה בוצעו, והם יאפשרו הגברת אספקת המים לדיקלה, לצורך עבוד מטעים וגן ירק. הנקז ^{החדש} נותן 70-80 אלף קוב לשעה. מדובר על תפיסת מים עיליים הזורמים לים. מה שאנו עושים אינו נקז פתוח בתעלה, אלא נקז תת-קרקעי ששואבים ממנו מים. אנו מתכננים את הישוב כישוב קבע. ישנן בעיות ארביכליות מסוימות, ואנו מקווים שאפשר יהיה להתחיל בבצוע התכניות תוך מספר חודשים. דיקלה אינה רחוקה משפת הים, ואנו מתחילים לפתח את שפת הים כענף קיום לישוב. בשבת האחרונה היו בחוף הים במקום 200 מכונניות. למעשה, זהו חוף ים נוח לאנשי באר-שבע, שהאלטרנטיבה האחרת עבורם היא חוף אשקלון, שאינו יותר קרוב. כל ישובי הנגד, כולל ישובי השומרון הצעיר, נוסעים לשם. אנו מצפים לסיוע משרד התיירות, כי אנו רואים בתיירות ענף קיום למקום.

ישנו ישוב נוסף באזור, הוא נח"ל סיני, שכנראה

ייקרא חזון-סיני.

מי מחליט על שמות?

השר י. גלילי היו"ר:

ועדת השמות הממשלתית, ליו"ר שלה הוא אברהם בירן.

מר י. אדמוני:

השר י. גלילי היו"ר:

לפי החלטת הממשלה, נח"ל סיני תאזרח ב-20.5
מר י. אדמוני:
 שנה זו לפי החלטה שנתקבלה פה, הישוב יתקיים

על המים הקיימים באזור. אם נצליח לרכז מים נוספים, נעשה זאת. הישוב
 יתפרנס בעיקר על מתן שירותים לצה"ל. הפרוייקט הראשון המתוכנן עבורו,
 הוא מכבסה אזרחית לצרכי צה"ל. כן חושבים על הקמתה של תעשייה בישראלית
 באזור. מיקום הקבע של הישוב עדיין אינו ברור. מבחינת התקציבים והתעסוקה
 איני רואה בעיות מיוחדות לישובי האזור. אני חושב שאנו עומדים במצב בו
 נוכל לספק תעסוקה לכח העבודה המצוי באזור. יכול להיות שבנח"ל סיני נהיה
 מוגבלים ל-70 איש.

נח"ל-ים: זוהי האחריות נח"ל בעייתית מאד.
 לא הצלחנו להתגבר על בעיות הדייג באזור. הערבים דגים שם אבבה יותר מאשר
 בתקופת הסצבים. נפתחו המעברים לימה, ובכל זאת לא הגענו למצב שנוכל
 לומר שיש מקום לקיום הישוב. בימים הקרובים ננסה להכניס שני שנויים
 שיהיו המבחן הסופי למקום, כדי להחליט אם להמרות או לחדול. ננסה להכניס
 שיטות דייג נוספות, בעיקר שיטת ז'ארף, של דייג באמצעות מיכון; ב. קבוצת
 אזרחית של 12 בחורים שהיו בנח"ל-ים, חשב בהאחריות ותעבור כקבוצת דייג.
 היא תדריך את החיילים הנמצאים במקום. אם נווכח כי יש אפשרות לבצע דייג
 בעזרתם, אני חושב שנבוא בהצעות להמשך קיומה של ההאחריות, או הפיכתה לישוב
 אזרחי. במידה ולא נצליח, צריך יהיה להעמיד את השאלה על סדר יומה
 של הועדה הזו, כי הנח"ל והקבוץ המאוחד לוחצים על החלטה אם להשאר או לא
 להשאר שם. הם טוענים כי אם אין סכוי לקיומו של הישוב, אם אינם רואים
 טעם להמשיך להיות שם זו השנה השישית. ננסה להפעיל את השיטות שציינת, ו
 ואני מקווה כי תוך שנה תהיינה לנו מסקנות, מה אנו עושים הלאה.

נביעות ודי-זהב, אלה שני ישובים בדרום

מר י. אדמוני

סיני. הראשון הוא ישוב, השני מצפה, שלגביו אמרנו כי נחליט אם להפכו לישוב או לא, לאחר שנראה אם יש אפשרות לכך. בשני הישובים האלה, הענף העיקרי הוא התיירות, וכאן יש שתוף פעולה מצויין עם משרד התיירות אשר מגלה הרבה רצון טוב ונותן הרבה סיוע. בנואייבה (נביעות) התחלנו בפתוח החקלאות, הנשענת על המים שבאזור. כבר סיפרתי כי מצאנו בקדוח שנערך במקום כמות מים של 70 אלף קוב לשעה, כמות שהיא די גדולה. הגידולים שהגענו אליהם במקום זה, הם מהיפים והטובים שקיבלנו על מפת ההתיישבות הישנה או החדשה. ישנה הצלחה יוצאת מן הכלל של הגידולים, וזה מעורר אותנו ומביא ללחץ מוגבר מצד אנשים הרוצים להתקבל כחברים בישוב. הקבוצה העיקרית של המתיישבים באזור, היו חברי גרופית. במקום יש עתה אוכלוסיה של קרוב ל-30 איש. איננו רוצים בגידול מהיה מדי של האוכלוסיה, כי לא ידוע עוד מה יהיה עתידה, וישנו קושי מסוים בקליטה. רוב המתיישבים אינם רוצים לעבוד בשירותים אלה בחקלאות. באופן טבעי, עיקר העבודה במקום תהיה בשירותים, אם כי הנסיה מצדנו היא לפתח את החקלאות ולא את השירותים. אנו עורכים בדיקות וסקרים ראשוניים בנושא הדיג, והגענו להצלחות די טובות, אם כי לאחר השקעות גדולות.

באשר למתקני קייט, הקמנו אכסניה שיש בה כ-100 מיטות, והיא פועלת במבנה ישן של סולל-בונה, ששימש אותה בעת פריצת הדרך לשרם-א-שייח. יצרנו במקום גם מזנוני חוף. אנו מקווים כי תוך כמה חודשים ניגש לבניית הבתים הראשונים למשפחות. אם נדבר על בניה, אפשר יהיה לדבר גם על קליטת אנשים נוספים. הישוב ייבנה על חוף הים, קצת מזרחה למחנה הקיים. אנו מקימים מבנים לשכון החברים, ומקיימים שירותי תיירות. לפי כל הסימנים, שני הישובים עמדו בכבוד רב באספקת

שירותים למטיילים בפסח. במידה והגיעו אלינו הדים, הם היו חיוביים בהחלט, וזוהי תעודת כבוד לשני הישובים האלה. אנו מצפים לכך שבקייץ תהיה פה תנועה קבועה של מטיילים, שלא לדבר על הקשר בין שני הישובים לבין קבוצות צוללנים שהציעו להביא למקום קבוצות של צוללנים. בנואייבה מדובר על פתיחת מועדון צוללנים ישראלי ובדי-זהב על מועדון צוללנים מחם"ל.

תכניות הפתוח שלנו הן בתחום התיירות, פתוח מקורות מים בנואייבה, כאשר לצורך זה נצטרך לבצע קדוחים למציאת מי שתיה גם בדי-זהב. מנסיוננו בעונה הקודמת אפשר לציין בספוק כי ההחלטות שהחלטנו והמעשים שעשינו, די הצדיקו את עצמם, מבחינה אחת לפחות, שלש לנו אחיזה לאורך הדרך וקיימת אפשרות לתת שירותים בצורה מתאימה. יש גם מספר ילדים, בנוסף ל-20 המבוגרים היושבים בדי-זהב. הקבוצה אינה גדולה, בגלל ההגבלה שלנו. אנו מגבילים את הגידול משום שטרם הוחלט אם להפוך את הנקודה לשוב במסגרת של קבע.

מר ש.אבני:

אתייעס קודם כל לחלק השכונות. אנו עוסקים

היום בשלבים שונים של בניה ותשתית ב-2

לשעבים חדשים שהוקמו מאז מלחמת ששת הימים, המתפללים ל-38 ישובים אזרחיים ול-14 האחזיות. מן הראוי להכיר כי בבניה בישובים אלה, אנו נתקלים בכל מגוון הקשת של התכונות והאופי מבחינת הבניה, הן במה שנוגע לעבודות הבסוס, הן בנוגע לתכונות הקרקע והן בנוגע למבנים, שלא לדבר על הצורך להתחשב בסוגי האקלים השונים, בכך שבמקומות אחדים יש לחמם את המבנים ובמקומות אחרים יש לצננם. תכונה אחרת המאפיינת את הבניה היא שברוב המקומות אנו מצויים לבנות בניה כטחובנית, הן לצורך מגורים והן למבני צבור, ובטחודות גבוה יותר את המבנה הבטחוני והתאורה

הבטחונות, כפי שהדבר מוכתב ע"י שלטונות צה"ל המוסמכים.

הערה שלישית נוגעת לצד הלוגיסטי: ברוב רובם של המקומות היינו צריכים לבוא לשטח לא מתורבת ולהכין מהתחלה את תנאי הקרקע והתכנון. אין צורך לומר מה זה אומר מבחינת משך הבצוע וההוצאות. אני סבור שהיום אפשר לומר במידה רבה של ספוק, כי ברוב-רובם של המקרים עלינו על דרך המלך, כך שהבניה ברוב-רובם של הישובים נמצאת בשלבי סיום, או שכבר נסתיימה. למרות התנאים הקשים של הרחוק והבודוד ברמת-הגולן, ושל החורף הארוך שהפריע לבניה, בסך-הכל משך הבניה לא היה יותר ארוך, ולעיתים אף יותר קצר מאשר במרכז הארץ.

השר י. גלילי היו"ר: כיצד אתה מסביר את משך הבניה הקצר יותר?

מר ש. אבני: אסביר זאת. קודם כל יש לציין ששנים כמה קבלנים הרואים בנוסף על תפקידם הפרוזאי כקבלנים, גם את הנצוץ הציוני, ולכן הם נותנים תשומת-לב מיוחדת לבניה באזורים אלה. אני יודע שהם מגייסים עובדים ממרכז הארץ, וזה עולה לא מעט גם לקבלן. זה מזכיר לי את התופעה שהיינו עדים לה בתקופת הבניה של חדרי הבטחון בגליל וברמת הגולן. הצלחנו לעניין את מקורות, שעלתה על הגל הזה, וזו היתה תרומה טובה הן מבחינה מקצועית והן מבחינת משך הבניה. מה שקרה כאן, ואינו מקובל במקומות אחרים, הוא שמדי פעם בפעם אנו מקבלים הרשאה של האוצר להקדים את הבניה לפני התאריך הסופי. על-ידי כך אנו חוסכים מספר חודשי בניה, דבר המאפשר לנו לעקוף את תקופת החורף, הגורמת לעכובים רציניים, כי לאחר החורף צריך להמתין עד שהקרקע מתייבשת. אותה בעיה קיימת גם בגוש-עפיון, אם כי לא באותה מידה של חריפות.

ההשקעות בבניה במספרים נומינליים, כולל תקציב 72'; מתקני בטחון, מבני צנור וכו' - תגעה ל-250 מליון ל"י. בתכנית החדשה יש בניה בהיקף של 67.5 מליון. התכנית החדשה תאפשר לנו להרחיב את הבניה ו-27 ישובים, ולהתחיל בבניה ב-6 ישובים חדשים. אם מדובר על חלוקה אזורית, אז 17 ^{מ-42} הישובים נמצאים ברמת הגולן, מהם שתיים הן ההאחזויות, גשור ואל-על; 11 בבקעת הירדן; 3 בגוש עציון ו-9 בסיני וברצועת עזה, מהם 5 האחזויות; בנוב ובערבה 8 ישובים, מהם שתי האחזויות, ושובות: מי-עמי, מעלה הגלבוע, מבוא-חורון וצור נתן.

רמת הגולן הוא חבל ארץ קשה במיוחד. יש צורך לבצע סקר מיוחד ללמוד תכונות הקרקע מבחינת החלחול, ולצורך הביוב האזרחי. אשר לחבול האזור לרשת הארצית של החשמל, בחלק הצפוני הושלם הדבר לפני שנתיים, ובחלק הדרומי יושלם בעוד שנה, ויגיע ממפעל קורסי ועד לרמת מגשימים. התקציב החדש מאפשר הרחבה ופתוח של 29 ישובים קיימים ו-9 חדשים. בפעם הקודמת, בעת פתיחת הדיון, דובר על מגבלות תקציביות, ועל-כך יש לי שתי הערות. לא אומר כי אין בדרך-כלל מגבלות, מבחינת היעילות בבצוע והעמידה בלוח הזמנים, וגם מבחינת המחיר שהבניה עולה בסופו של דבר. לא צריך להרבות בדברים כדי להסביר, כי פצול הבניה ל-4-5 שלבים, אינה מהווה אתגר לקבלן, ובסופו של דבר הבניה מתייקרת. כאן אי אפשר לבנות בבת אחת אלא בכמויות קטנות, אך בשים-לב למצב התקציבי ולדיונים סביב התקציב, קשה לומר שהענין קופח, וזה נותן תשובה סבירה כיותר לבעיתם של ישובים קיימים. הנכון הוא שבמסגרת המגבלות האלה, שלושה ישובים שהיו על הפרק, וקיימת הסכמה להקיםם, לא נכללו בתכנון החדש. הישובים הם תל-סל, מרכז היספין ומחולה ב'. אם תעיינו

מר ש. אבנ'י

בטבלאות שהצגנו בפניהם, לגבי הבניה החל במלחמת ששת הימים, כולל תכנית מפורטת לגבי '72, - תווכחו לדעת כי מספר יחידות המגורים הוא 1567 פלוס 327 חדרים. יורשה לי להעיר כי מספר החדרים גדול יותר, כי במקרים מסוימים שפצנו חדרים קיימים, והשפוף מופיע בחלק המוקדש לשפוצים. יחד מדובר כב-1900 יחידות. שהאוכלוסיה הקיימת בהם, לפי נתונים שהציג מנהל מחלקת ההתיישבות, היא קרוב ל-900. כאלף יחידות דוור ש-62 מהן הינן חדרים, מיועדות לאכלוס נוסף, כאשר חלק מהמועמדים קיים בעין, אך אלה לא יוכלו לבוא, כי הבניה עדיין לא גמורה. בחודשים יוני-יולי יש לקוות לתחילת האכלוס. הוא הדין לגבי מקומות נוספים שלגביהם קיימים המועמדים אשר מחכים לגמר הבניה.

בטכום, התקציב המאשר את הבעיה כפי שהיא

מוצגת כאן, ברוב המקרים מאפשר הכפלת האכלוס בישובים שעליהם מדובר.

על מה מבוססת ההנחה שלך, כמה צריכה לעלות

מר ארקין:

יחידת דיור?

ההערכה טובה מאד ומשתנית מיום ליום. לא רק

מר ש. אבנ'י:

האכלוס אלא גם המצב הפנימי בישוב משתנה מיום

ליום. יחידת הדיור, בין אם היא קבוצית ובין אם היא מושבית, נבנית

בסטנדרט יותר גבוה ועל שטח יותר גדול מאשר בתחומי הקו הירוק,

כתמריץ לאלה ההולכים לשם. התמריץ ניתן גם למשפחות, אך בהרבה מקרים אלה

עוד לא נוצרו. אנו נמנעים מלהכין יחידות תת-סטנדרטיות, כל אלה מעוותות

את מערכת הדיור של הישוב. כאשר האוכלוסיה מתגדלת נצחית ואינה, נשארת היחידה

התח סטנדרטית וצריך לנטוש אותה או לעסוק בעבודות הרחבה, ואז הדבר אינו משתלם. המגמה היא לבנות מלכתחילה יחידות המתאימות לסטנדרט המצופה והמקובל. אם זוהי יחידה משפחתית, כל זמן שהמשפחה אינה קיימת, היא מתאימה למגורי כמה חברים. לגבי דירה, מדובר ב-3-4 חדרים. התמונה נכונה אך עלולה להשתנות ברגע שנוצרת משפחה. הבאתי נתונים על השנויים הדמוגרפיים הפנימיים ועל קליטת חברים. ברוב המקרים המספרים ניתנים להכפלה, ובכמה מקרים ע"י שנוי דמוגרפי בתוך הישוב.

השר י. גלילי היו"ר:

אני מבקש מיחיאל וחברים אחרים שיש להם מה לומר בנדון, להשיב על השאלה, האם כדרך כלל ניתן להגיד שמצב השכון הראוי לדירובישובים שמעבר לקו הירוק, מאפשר להם לקלוט מתיישבים חדשים או לא לדחות מתיישבים חדשים? האם לא קיים מצב שבגלל העדר שכון מתעכבת קליטת האנשים המוכנים ללכת לישובים אלה?

מר י. אדמוני:

אני רוצה לפתוח בהודעה קצרה שלדעתי היא חשובה: נפגשתי עם נציגי המתיישבים ברמת הגולן לפני כמה ימים, ועם נציגי התנועות הקמוציות, וכולם שאלו מדוע הם נמצאים במצב די טוב מבחינת התקציבים לשכון, כאשר התקציב לפתוח המסק הוא קטן, והמצב מקשה עליהם. בדיונים על התקציב לשנה זו, אמרנו כי אנו רוצים לתת עדיפות לשכון, כי בכל הדיונים עלתה השאלה אם ישנם אנשים המוכנים ללכת להתישבות או לא, והתזה שלי היתה שאיני יודע להשיב, כי אף פעם לא העמדנו את השאלה במבחן אמיתי, כי אף פעם לא היה שכון מעבר למה שצריך, ותמיד בצמצום. המגמה היתה להוסיף את יחידות השכון האלה, כדי לבדוק אם יש או אין אנשים. אם אני צריך לענות ישיבות על השאלה שהציג השר גלילי, הרי שהתשובה היא שלילית, קודם כל משום שגמר הבניה עליו אנו מדברים כאן, הוא ענין לשנה-שנתיים. ישנו תקציב ל-71/72, אשר יאפשר

מר י. אדמוני

קליטה ב-73/74. היום אנו נמצאים במצב שאינו מאפשר לנו לקלוט אף איש במרבית הישובים. נכון שבזמן האחרון המצב נעשה יותר נוח, אך אם אתה שואל, האם אנו יכולים לקלוט עוד אנשים, התשובה שלי היא שלילית. אנו מוגבלים גם היום בשכונן וגם לאחר כל מה שעשינו נעמוד במצב חמור, וכך יהיה גם בשנים הבאות. בקבוצים הרזרות שבנינו את קטנות, ויש ספקות גדולים אם יוכלו לקלוט כח אדם. כל הקבוצים אומרים שלפי כל הנתונים שיש להם, יהיו להם יותר אנשים מאשר יחידות בנויות. כמה שנוגע לישובים האחרים, איננו רואים קושי במלוי הצרכים, אך גם לאחר שנבצע את התכנית לבנות 80-100 יחידות, תהיינה רק 40-50 יחידות בנויות, זאת בעוד כל הישוב בנוי על 100 יחידות. כלומר, נגיע ל-100 יחידות רק כאשר הישוב יהיה בן 7-8 ואולי בן 10. לומר שמה שנעשה מאפשר לנו אכלוס בקצב הדרוש וקליטה של כל מי שרוצה לבוא, אני אתן על-כך תשובה שלילית.

השר מ. חזני: מה שאני בא לומר או לבקש - וזאת רציתי לעשות עוד לפני שהיו"ר שאל את שאלתו, ועתה על אחת כמה וכמה - הוא כי אבני הזכיר בדבריו שלושה מקומות שבהם טרם הותחלה הבניה ואי אפשר לקלוט אנשים. המקומות הם מרכז חיספין, מחולה ב' ותל-טל. אני מבקש לדעת, מדוע?

השר י. גלילי היו"ר: ישנן סיבות הנעוצות במגבלות תקציביות. זאת לגבי מרכז חיספין ומחולה ב'. לגבי תל-טל יש לכך הסבר אחר.

השר מ. חזני: אני יודע שאנשים יושבים במבנים זמניים ומפתחים מפעלי תעשייה ובניה, בשעה שהישובים

מחכים להם. אני בא להציע כאן משהו: אני רוצה לבקש ממשרד השכון ומיו"ר הועדה הזו לדאוג לכך שהאוצר יתן הרשאה תקציבית להתקדם בבניה על חשבון התקציב של השנה הבאה, במקומות בהם מתבצעות עבודות התשתית.

מר אייגס: מה שאומרות הטבלאות הוא, שיש רזרווה תקציבית

מסוימת, אך אם עוברים על הטבלאות של כל

ישוב וישוב, הבעיה די חמורה וברוב הישובים אין אפשרויות קליטה. כי בכמה מקומות יש בניה זמנית ואכלוס זמני. במושב רמות למשל, אנשים יושבים במבנים זמניים, כאשר הבניה תסתיים רק בעוד שנה או שנה וחצי. אפשר היה לקלוט יותר אילמלא המגבלה של השכון. הבעיה דומה גם בישובים המושביים. אם בפיתחת רפיח ב' מדובר על קליטת 44 חברים בינואר 1973. הגבלנו את הבניה ל-35-36 יחידות, כי לא רצינו לאכלס את הישוב בבת אחת ולסגור כל אפשרות לקליטה באופן הדרגתי. יש במשק המושבי חומר אנושי שאפשר לקלוט, ואני חושב שרוב היחידות שתבנינה כאן תאוכלסנה עם קמר הבניה. אני מבטיח קליטה של 100%, אך 80-90% בוודאי.

מר י. ארקין: נשמעו כאן הערות על מגבלות ועל לחץ תקציבי.

בהשוואה לסד התקציבי שהיינו נתונים בו בשנה

שעברה, קשה לדבר כאן על לחץ. התקציב ניתן ביד די פתוחה, גם בנושא השכון וגם בעניין פתוח המשק, כי עניין הקליטה קשור גם בנושא המשק. אני מוכן לבדוק אם העניינים שכבר נידונו, אכן בוצעו, אך אני קובע שהמושג לחץ ליד תקציב '72, אינו קיים. לגבי נושא הדיור, אני חושב שאנו די רציים קדימה בעניין זה. קשה מאד לומר כי איננו מצליחים לקלוט בגלל מחסור בשכון. אני חושב שכדי להרהר בקול רם ביחס לפרופורציות בין יחידות הדיור בישובים אלה, וכאשר באצם לדון בכך, צריך להבדיל בין מושבים לבין קבוצים. אני מקבל את ההנחה שבמושבים אי אפשר לשחק עם פתרונות זמניים.

אני מקבל את ההנחה שאי אפשר לשחק עם פתרונות זמניים, כאשר ידוע שהיחיד יהפוך למשפחה. האפשרויות לבנות הן רק של יחידות דיור ולא של חדרים, אך בקבוצים המצב די שונה, כי תמיד יהיו שם כאלה שאינם מהווים משפחות. תמיד יהיו בני-נוער. כאשר אני מסתכל על המספחים של יחידות/דיור ביישובים שהוקמו, יש לי הרושם שהפרופורציות בין יחידות הדיור לחדרים שנבנו יכלו להיות יותר טובות, והחשש הוא שיחידות הדיור שנבנו יכלו להיות יותר טובות, ואלה שנבנו למשפחות, כיוון שהיינה ריקות, תתפסנה ע"י רווקים, כאשר אפשר היה להסתפק בהשקעה יותר קטנה ביחידות דיור עבורם. השאלה היא אם לעתיד לבוא לא צריך יהיה לשים את הדגש על חדרים ולא על יחידות דיור. לפי הנתונים של עין זיוון ומבוא חמה, בנינו 168 יחידות דיור, בעוד שבמקומות אלה ישנן רק חמישים משפחות. מדוע צריך היה לאכלס את הרווקים ביחידות משפחתיות, כאשר יותר זול היה לבנות עבורם חדרים. בעין זיוון יש 44 יחידות דיור לעומת 12 משפחות, במבוא חמה יש 19 משפחות והרבה יותר יחידות דיור. לכן, בעתיד יש לשים את הדגש על חדרים ולא על יחידות דיור.

השר ח. גבתל: אינני רואה את המצב קודר כפי שיחזאל הציגו.

אם אני בוחן את המצב תוך שנה מהיום, אני מוצא שבכמה אזורים תהיה אפשרות להכפיל את מספר המתיישבים. בניח שלפי המספרים האלה יש ברמת הגולן 990 מבוגרים. השכון שייבנה עד סוף שנת התקציב משאיר רוזרווה של בניה המאפשרת קליטתם של 968 נוספים. בבקעת הירדן יש 245 בוגרים ותהיה אפשרות להגדיל את מספרם. אם אני מביא בחשבון אדם לחדר ומשפחה ליחידת דיור, אפשר יהיה להוסיף עוד 124 איש, כלומר תוספת של 50%. בסיני ובבצועה אפשר יהיה להוסיף 174 לעומת 171 הקיימים שם היום, ובנגב ובערבה 357 לעומת 257. בגוש עציון יש אפשרות להוסיף 160 על אלה שישנם שם היום. אני חושב שזהו מצב שיכול לספק אותנו

השר ח. גבתי

פחות או יותר.

השר י. גלילי היו"ר: זה יהיה המצב בסוף שנת התקציב, אך לא לעת עתה.

השר ח. גבתי: במושב רמות ברמת הגולן יש בסך הכל 34 מבוגרים, 12 משפחות ו-10 רווקים. אם בסוף התקופה יהיו להם 50 יחידות דיור, פרוש הדבר שיש להם אפשרות לגדול פי שלוש בבת אחת, לחמישים יחידות במקום 17 כיום.

מר אייגס: כיום אין הם יכולים לקלוט.

השר ח. גבתי: אינני יודע איך בונים בית תוך שבועיים. לא יעזור לנו אם נבנה על-כך שהיום חסרות לנו יחידות דיור. מה שמעניין הוא, מה יהיה המצב בעוד שנה. אני מבין שהכסף מובטח וגם הבצוע, ואינני יכול לראות את המצב כל-כך נורא. אני חושב שגם ברמות אפשר לשכן היום יותר מ-34 משפחות. יש שם מחנה ובתי נופש.

מר י. אדמוני: הם גרים שם רק בבת' נופש.

השר י. גבתי: אני חושב שאם הגורם המגביל הוא שכון, ואם עד סוף השנה נוכל להכפיל את האוכלוסיה ברמת הגולן, ברצועה ובסיני, ולהגדיל ב-50% את האוכלוסיה בבקעת הירדן, - לא צריכה להיות לנו הרגשת נחיתות בבצוע תכניות ההתיישבות שלנו.

קר ש. אבני:

חבל שמשתמע כאילו יש וכוח בינינו. כולנו מעונינים שהישובים יהיו גדולים. אנו סבורים כי מעשינו הם ההסברה הכי טובה, אך באמצעי הקומוניקציה שישנם, זה אינו מספיק. היו מקרים בהם אנשים שאין להם שייכות לנושא הזה, הפנו את כל הסענות כלפי משרד השכון, אך בשטח זה חל שנוי מהותי. התבגרנו, המעשה ברובו נעשה, רובם נהנים, אם כי לאחדים יש בקורת של אניני טעם, אך עפ"י רוב הבניה גם טובה וגם יפה. היום זה עונה על הצרכים בכל מקרה, או שיענה בסוף השנה. בדברי הדגשתי כי זוהי מטריה הראויה לתכנית רב שנתית, והיא היתה פותרת הרבה בעיות גם במשרד השכון. אנו לא חיים בחלל הריק, ואיש לא יעלה על הדעת לדרוש חצי מליארד ל"מ למטרות שכון בהתישבות. בגלל עתויי הכצוע, לא מן הנמנע שפה ושם נוצרו קשיים. יחד עם זאת, מתוך הנסיון, ישובים שהיו מעונינים לקלוט, הצטמצמו לתקופה מצומצמת, ובכל זאת קלטו. אני רוצה לומר כי המגבלה לגידול הישוב היא לא רק בעניני שכון, מה גם שבסוף השנה נעמוד במצב יותר סביר מאשר היום, והלוואי שהלחץ יהיה מצד המועמדים הראליים על הבניה, מאשר להפך. נקווה שלא תעמודנה יחידות דיור ריקות. קיימת אמנם סכנה, שבאין מועמדים מספיקים, יוצרים רווחה יותר גדולה, אך אני חולק במרצות על הנסיון להחזיר אותנו אחורנית וליצור מערכת דיור תת סטנדרטית⁷.

יכולתי להביא מספרים רבים, אך תמצתתי זאת למינימום. כאשר הולכים לישוב קבע כאל שלב של הכנות, אם בונים שלושים יחידות, 16 מהן הינן משפחתיות ו-12 יחידות נעורים, היכולות לשמש בודדים בצורה נאותה ובשעת הצורך. כאשר יש משפחה נוספת, זה יכול להיות שכון נאות בשעת הצורך, כאשר מתווספות משפחות. יש לנו נסיון של מקרים בהם האוכלוסיה בקבוצים גדלה, וכמה היינו צריכים להשקיע בשכון לאחר מכן, כדי לספק את הצרכים. מבחינת ההשקעה לטווח ארוך, זה יוצא יקר יותר. יש גם להתחשב בכך שמי שהולך למקומות האלה,

צריך למסרף אותו, ומגיע לו יותר מאשר במרכז הארץ.

אשר להצעתו של השר חזני ביחס לחיספין, אני נמצא קצת במבוכה: כאשר התשתית הקרקעית מתוקצנת, אנו מתחילים בהכשרת שטחים וכבישים, כאשר בסביבות דצמבר או ינואר אנו יודעים את המסגרת התקציבית לשנה הבאה. לגבי מקרים אקוטיים, כאשר משך הבניה ארוך יותר, אנו מקבלים הרשאה להקדים את התקציב בכמה חודשים. נכון שיש "אובר לפינג" של מספר חודשים. נכון גם שבשלב ביניים מסוים, לאחר הכשרת הקרקע, אפשר היה להעלות את הקבלן לבצוע העבודה. אני חושב שזה יכול להיות בסביבות אוגוסט-ספטמבר. אך כדי להפעיל את הבניה, אין די בהרשאה. צריך גם ללוות אותה, אחרת הקבלן לא יהיה מוכן להשקיע בבצוע. כאשר מדובר בבצוע עבודות התשתית בחודש ינואר, אנו כמעט לא צריכים להשקיע כסף, כי הקבלן עצמו זקוק לחודש כדי להתארגן, ואחר-כך ממילא אנו פולשים לחודש אפריל, תחילת שנת התקציב החדשה.

אני רוצה להציג שתי שאלות ליחיאל:

השר י. גלילי:

1. מה המצב לגבי הצורך של הקבוץ הארצי

במשבצת קרקע התישבותית ברמת הגולן, בשים-לב למגבלות של הישוב גשור;

2. מה היה בדיוק הסיכום בענין תל-טל? זאת אני שואל על מנת שתסביר,

מדוע לא נקבע תקציב לתל-טל.

בענין המשבצת של הקבוץ הארצי, היינו בזמנו

מר י. אדמוני:

ספקנים לגבי המיקום של נח"ל גשור.

בוא נעשה הסכם שלא תציעו את ההצעות שלנו

השר י. גלילי:

אשר לא נתקבלו, וגם אנו לא נזכיר את ההצעות שלכם אשר לא נתקבלו.

מר י. אדמוני:

נאמר על השטח שהיה מיועד לנחל גשור, כי אינו

מתאים להתישבות. במסגרת התכנון להתישבות

קבע ברמת הגולן, תכננו הקמת קבוץ רביעי, נוסף לשלושת קבוצי האחד -

מבוא חמה, כפר חרום ומרום הגולן - גם מבחינת הקצאת הקרקע והמים. הקצאה

זו הועברה לקבוץ הארצי, ונציגיו מסיירים היום בשטח על מנת להחליט על-כך.

יש אפשרות להקצות להם שטח. במסגרת תכניות ההתישבות ל-73, נביא הצעה

לאזור נח"ל גשור והתחלת הקמת ישוב קבע.

לגבי תל-טל, קיימת התלבטות גדולה בקשר

להקמת הישוב, וההתלבטות נוגעת לכח אדם. הנח"ל הודיע כי איושו של

הישוב ע"י גרעינני נח"ל אינו בא בחשבון. המקום מיועד לקבוץ המאוחד,

והקבוץ המאוחד אינו מסוגל לאייש את תל-טל ע"י קבוצה אזורית לפני שנת
בבקעת

75'. דבר שני: כל פתוח הירדן מותנה במקורות מים. קדוח המים לתל-

טל יבוצע רק בשנת הכספים הנוכחית. לכן הצענו לדחות את הקמת הישוב בתל-

טל עד שיהיו סמצאים בקשר למים. המצב כאן די דומה למצב בכוכה ב', אשר

נידון בזמנו ולגביו הוחלט כי יש לחכות עד לקדוח המים. דבר נוסף שאני

רוצה להעלות בקשר אליו, הוא כביש הגישה. גם קדוח המים וגם הקמת הישוב

תלויים בכביש הגישה, שהוא יקר ולא מתוקצב עדיין. נציע כי כדי לאפשר

את בצוע הקדוח, יותחל בבצוע כביש הגישה, כדי שנתקדם לפחות בנושא זה,

וכדי שנוכל להגיע לשטח ולהכינו. מבחינת כח האדם ומבחינות אחרות, הקמת

הישוב לא היתה בשלה.

מה עם מחוללה ב'?

השר מ. חזני:

מר י. אדמוני:

חסר תקציב.

תא"ל ש. גזית:

אנו לא שלמים עם הדחיה בתל-טל, ויש ברצוננו

לבדוק את העניין עם מחלקת ההתיישבות, כדי

לבצע את התכנית בהקדם. עד כה שאני יודע, אין קשיים במציאת החדר.

השר י. גלילי היו"ר:

אין מניעה לבדוק משהו שיש צורך חיוני לבדוק.

אין זה בכון לייחס למר ארקין מה שיכול

היה להשתמעה כחללה של הישיבה הזו, כאילו הוא מציע לבנות בטונדות. הוא

העלה את הבעיה לגבי הזיקה בין המסרז', מספר החדרים והאוכלוסיה.

לגבי התקציב בכללותו, אני רוצה לומר שהמגבלה

היא

תקציבית, אך אני משבח את שתוף הפעולה שהיה בין שר האוצר, שר השכון

ושר החקלאות, שבתנאי מיטת הסדרים שעמדנו בהם בעת קביעת התקציב לשנה

הנוכחית, בכל זאת הקציבו את הסכומים לפעולה הזו, אם כי יש פעולות

שנדחו מסיבה תקציבית.

(הישיבה ננעלת)